

Önce soruyu açalım:

İlk olarak, Kürtler ile kastedilen nedir?

Cevap, Kürt olan herkes olsa gerektir. Önceki yazılarda da belirttiğim gibi Kürtler olarak nitelendirilebilecek politik bir aktör yoktur. Kürtler genel hatlarıyla üçe ayrılabilir: AKP'li Kürtler, Barzani/Talabani, PKK/YPG. Buna başka politik özneler de eklenebilir ama bu üç kesim büyük çoğunluğu temsil etmektedir.

Bu üç politik öznenin ilkinin yani AKP'li Kürtlerin diğerleriyle herhangi bir birlik kuramayacağı kolayca anlaşılabilir.

Kürtler denildiğinde bunun iç ayrışmaları ve genellikle AKP'li Kürtler unutulmaktadır.

TC sınırları içindeki Kürtlerin yaklaşık yarısı ülkenin batısı ve güneyindeki büyük kentler ve çevresinde oturuyor. Dolayısıyla Kürtleri sadece ülkenin doğu ve güneydoğusunda oturan bir halk olarak görmemek gerekir. AKP'li Kürtlerin sayısı ne kadardır, bilmiyoruz. Bu sayı politik ortama göre değişmektedir ama Kürtlerin desteği konusunda AKP ya en büyük partidir ya da az farkla HDP'nin arkasından ikinci gelmektedir. Her durumda AKP'li Kürtler ihmal edilebilir bir azınlık değildir.

Bu durumda "Kürtlerin birliği" önemli bir sayıda azalmaktadır. Kaç kişidir bilmiyoruz ama az değildir.

Soruyu açmaya devam edelim:

Ne için bir araya gelinmesinden söz ediliyor?

“Kürtler bir araya gelmeli ve ulusal bir politika izlemelidir” deniliyor.

Ulusal bir politikadan kastedilen bağımsız Kürdistan’ı hedefleyen politikadır.

Buradaki Kürtler Barzani/Talabani, PKK/YPG ve eklenebilecek küçük örgütlenmelerdir.

Bunu zayıf bir ihtimal olarak görüyorum. Gerekçelerine gelince:

Önce şunu sormak gerekir: Kürtler bir ulus mudur?

Cevap olarak, “Tabii ki öyledir, başka nasıl olabilir?” denilecektir.

Kürtler bir ulus ise, bunu büyük bir soru işaretiyle birlikte düşünmek gerekir.

Ulus olmak için aynı dili konuşmak ve nispeten uzak geçmişte ortak tarih yaşamış olmak yetmiyor. Ekonomik yaşam birliği ise zaten yok, bunu biliyoruz.

Aynı dili konuşmak ve ortak mazi ulus olmak için yetmez.

Yetseydi, Arap ulusundan söz edilebilmesi gerekirdi. Herkes değişik şivelerle aynı dili konuşur ve geçmişte yüzyıllar sürmüş ortak eylemleri vardır.

1960'lı yıllara kadar Arap ulusundan söz edilebilirdi, ardından bu kavram ortadan kayboldu, yerini devletlerin adıyla anılan uluslar aldı: Suudi Arabistan Arap ulusu, Ürdün Arap ulusu, Suriye Arap ulusu vd. gibi. 1960'lı yıllarda Mısır ile Suriye Arap birliğini sağlamak temelinde birleşeceklerdi, sonra vazgeçtiler. Bugün ise Arapların birliğinden söz edilmesi mümkün değildir; birleşirler, ayrılırlar, savaşırılar ama ortak devlette bir araya gelmeleri mümkün değildir. Kısacası Arap ulusu artık yoktur.

Farklılıklar taşımakla birlikte Türklerin durumu da örnek verilebilir.

Çarlık Rusyası 19. yüzyılda Türkistan olarak bilinen bölgeyi işgal eder. Sonraki yıllarda Türkçülerin en önemli amacı bu bölgeyi devrimden önce Çarlık'tan ardından da SSCB'den kurtarmaktı. "Esir Türkleri kurtarmak" olarak da bilinen bu amaç sonuçsuz kalmış, Türkçülüğün hedefinin ulaşılamaz olduğu anlaşılmıştır.

2000 yılında yayınlanan **Alt Emperyalizm ve Türkiye** kitabında Türkiye'nin SSCB'nin dağılmasının ardından bölgede etkinlik kurmak için hamle yaptığını ama başarılı olamadığını Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan örnekleriyle açıklamıştım. Bu ülkeler Türkiye'yi vasileri olarak kabul etmedikleri gibi, Türkiye'den çok Rusya Federasyonu ile ilişki geliştirmeyi tercih ettiler.

Süleyman Demirel Azerbaycan'a gittiğinde "tek millet, iki devlet"ten söz etmişti ama bunun olmadığı görüldü. Nabucco petrol ve doğal gaz boru hattı için yeterli gaz ve petrolü Türkmenistan, Kazakistan ve Azerbaycan vermedi ve proje gerçekleştirilemedi.

Bu ülkeler 74 yıl SSCB içinde Türkistan çerçevesinde değil, kendi sınırları içinde varoldular. SSCB dağıldıktan sonra hepsi bağımsızlığını kazandı ama birleşmek gibi niyetleri olmadığını da gösterdiler. Bırakın Türkiye ile birleşmeyi aralarında bile birleşmeye yönelmediler.

Türkiye bu alanda etkili olabilmek için çok çaba harcadı. Heyetlerin birisi gitti birisi geldi. Dil

kurultayları düzenlendi, Türk dili sözlükleri yayınlandı. (Anadolu Türkçesi, Azerice, Özbekçe, Kazakça vd.) ama istedikleri sonucu alamadılar. Hiç sonuç almadılar değil ama istediklerinin hayli gerisinde kaldılar.

Politik bilimde “path dependence” diye bir kavram vardır. Öznenin geçtiği yolun onu belirlediğini ifade eder. Aynı yere gelmiş olabilirsiniz ama o yere farklı yollardan gelmiş iseniz, o yollar aynı zamanda sizi şekillendirmiş olacaktır.

Bunu eskiden Türkistan’da birlikte yaşayan ve genelde Türk olarak bilinen halkların şimdi birbirlerinden ayrı durmalarında görebiliriz.

Çok sayıda aydın yıllarca Türkistan’ın birliğini savundu (birisini Kırğız Cengiz Aytmatov’dur), ama olmadı.

Buradan Kürtlerin durumuna geçebiliriz.

Barzani-Talabani’nin örgütleriyle PKK/YPG yıllarca ayrı yollardan geçerek, ayrı pratikler yaşayarak ve bir dönem birbirleriyle silahlı savaşa girerek bugüne geldiler. Geçilen farklı yolların ya da farklı tarihsel pratiklerin bunları farklı şekillendirmemiş olması mümkün değildir. Burada iki tarafın bölge devletleriyle farklı ilişkilerinden söz etmiyorum çünkü bu ilişkiler geçilen farklı yolların kapsamı içindedir.

Mezopotamya’da yıllar önce tek halk olmak, geçmişteki ortak tarihsel pratik, lehçeleriyle birlikte aynı dili konuşmak tek halk olmak için yetmiyor. Ortak ulus devlet kurmak için de hiç yeterli değildir.

Arapların ve Türklerin örnekleri aydınlatıcıdır sanıyorum.

Ek olarak, ulus devlet ya da bağımsız Kürdistan konusunda iki taraf arasında önemli farklılık bulunuyor. Bir taraf ulus devleti savunurken, diğer taraf bölge devletleri içinde özerkliği

savunuyor ve ulus devlete ya da bağımsız Kürdistan'a karşı çıkıyor.

PKK/YPG'nin bu görüşünden vazgeçmesi onu ciddi bir teorik krize sürükler ve bunun başka sonuçları da olur, bu nedenle böyle yapacaklarını sanmıyorum.

Kaldı ki yakın geçmişteki pratik de bu ihtimali doğruluyor, şöyle ki:

PKK/YPG farklı bir çeşit devleti savunuyor. Bunu önceki yazıların yanı sıra **Küresel iç savaş ve Türkiye** kitabında anlatmıştım. Max Weber'in tanımına göre devlet, sınırları içinde güç kullanma tekeline sahip oluşumdur. Bölge devletlerinin sınırları içinde özerklik projesi farklı bir devleti hayata geçirmeyi hedefler. Bu devletin adı yoktur, başka ülkelerde elçileri yoktur, Birleşmiş Milletler tarafından da tanınmaz ama birçok yönden klasik devletin işlevlerine sahiptir: özerk bölge sınırları içinde güç kullanma tekeline sahiptir; eğitimi ve ekonomiyi büyük oranda kendisi düzenler. Ayrı para birimi olup olmaması önemli değildir çünkü ortak para birimi kullanan çok sayıda ülke vardır.

Burada adı devlet olmayan ama bir devletin önemli işlevlerine sahip bir oluşum vardır.

Özellikle Barzani ise bağımsız Kürt devletini savunur. Kısa süre önce bu konuda referandum da yapmış, referandumda yüksek oranda evet çıkmasına rağmen bağımsızlık ilan edememiş, dahası bölgesindeki haklarının bir bölümünü de kaybetmiştir.

Güney Kürdistan devlet benzeri bir yapıya sahipti ama yöneticilerinin yaptığı yersiz çıkıştan sonra bugün aynı konumda olduğu söylenemez.

"40 milyonluk Kürtlerin devleti yok" belirlemesi bence ajitasyon değerinin ilerisinde öneme sahip değildir. Yukarda da belirttiğim gibi AKP'li Kürtleri bu sayıdan düşmek gerekir ve ek olarak bölgedeki güçler dengesini dikkate almadan konuşmak kolaydır ve Barzani örneğindeki gibi "referandumu yaptın, halk bağımsız devlet istiyor, ilan etsene, ne duruyorsun?" sorusuna gelinir.

Bölgede İsrail dışında bağımsız Kürt devletini savunan güç bulunmuyor. Bölgenin iki büyük gücü Türkiye ve İran böyle bir devlete kesinlikle karşıdır. Nitekim referandumun ardından İran, Barzani'yi açık olarak tehdit etmişti. Arap ülkelerinin tamamı da bağımsız Kürdistan'a karşıdır.

Bu durumda neyine güvenerek bağımsızlık ilan edeceksin?

ABD, son tahlilde diyelim, bağımsız Kürdistan'a karşı değildir ama iki büyük bölgesel gücün ikisini de hiçe sayarak bu doğrultuda adım atamaz.

Bağımsız Kürdistan için ABD veya Rusya Federasyonu'na güvenenler olabilir ve anladığım kadarıyla da vardır ama beklentileri mevcut ortamda boşa çıkacaktır.

Kürtlerin önemli bir bölümü Türkiye alt emperyalizmini yeterince anlamamıştır. Bu anlamamayı Afrin ile ilgili olarak yapılan ajitasyonda da gördük. Rusya Federasyonu hava sahasını açtı ve Türkiye de Afrin'i aldı; karşılığında ne verildi, bilmiyoruz ama büyük devletler böyledir, çıkarları neredeyse ona göre hareket ederler, ne Kürtleri ne de başkasını düşünürler.

Ne yapılabilir? sorusuna genel bir cevap vereceğim.

Bugünkü güçler dengesi içinde bağımsız Kürdistan mümkün görünmüyor. Önce bunu kabul etmek gerekir. Yapılacak olan, eldekini mümkün olduğu oranda korumak ya da az kaybetmek ve uygun zamanı beklemektir. Ortadoğu dengesiz bir bölgedir ve fırsatlar çıkabilir.

Yine aynı kitapta Rojava'nın mimarlarından birisinin de Türkiye olduğundan söz etmiştim. Rojava'nın kurulabilmesi için Suriye'de merkezi yönetimin zayıflaması gerekirdi, erken çıkış ezilmeyi getirirdi. Suriye'de merkezi zayıflatan önemli faktörlerden birisi de Türkiye'nin tutumudur. Türkiye böyle bir gelişmeyi istemezdi ama politikada her zaman eyleminizin muhtemel sonuçlarını hesap edemiyorsunuz.

Güney Kürdistan da Birinci ve İkinci Irak savaşları sonunda kuruldu. Saddam'ın gücü önce

sınırlandırılıp, uçuşa yasak bölge ilan edilip ardından da Saddam devrilmeseydi Güney Kürdistan da olamazdı.

Bazı Kürtler anladığım kadarıyla benzerinin tekrarlanmasını bekliyorlar ama belirttiğim gibi Türkiye alt emperyalizmini ve potansiyellerini yeterince anlamamışlar.

Barzani örneğindeki gibi yersiz çıkışlar yaparak kendinizi zayıflatırsanız, ileride çıkabilecek şu veya bu fırsattan da gerektiği gibi yararlanamazsınız. Fırsat onu kullanabilen, bu güce sahip olan için vardır; aksi durumda fırsat gelir ve gider.

Farklı Kürt güçlerinin yakınlaşmaları, işbirliği yapmaya karar vermeleri iyidir ama daha gerçekçi düşünmelerinde yarar vardır.

Londra'da bu konuyu da içeren bir panelde –konu alt emperyalizmdi- gelecekte iki ayrı Kürt devleti kurulmasının muhtemel olduğundan söz etmişim. Burada vurgulanan Kürtlerin tek devlet için bir araya gelemeyecekleri, yıllardan beri farklı şekillendikleri idi. Yoksa bana söylendiği gibi “Biz tekini bulamadık, sen iki taneden söz ediyorsun” değil...